

Gymnázium Přírodní škola, o.p.s.
Profilová práce — třída Ný
Nižší stupeň studia
2018/2019

Ráchel Šulmanová

Básnická sbírka

Vedoucí práce: Hana Nábělková

Datum odevzdání: 24. května 2019

Obsah

ÚVOD	2
Metodika	3
Závěr	6
Literatura	7
Příloha	8

Na začátek bych chtěla moc poděkovat paní učitelce Haně Nábělkové, která byla mým vedoucím práce za trpělivost a pomoc v oblasti literární teorie a absolventce Literární akademie Bc. Anně Štičkové za cennou zpětnou vazbu a pomoc při úpravě básní.

ÚVOD

Jádrem této profilové práce je sbírka básní, které vznikaly v průběhu let 2016-18. Její součástí je i odborná část, ve které se věnuji teorii tvorby básnických textů a poetice.

Cíle práce

- vytvořit malou sbírku básní doplněnou vlastními ilustracemi
- seznámit se s tématem tvorby básní na základě studia odborné literatury
- porovnat vlastní zkušenosti s tvorbou básní s odbornou literaturou na ni zaměřenou
- seznámit se svými básněmi lidi, kteří se o ně zajímají
- uspořádat autorské čtení s rodinou a přáteli

Obsah práce

Práce obsahuje kromě samotné sbírky básní také metodiku, ve které jsem se zabývala tím, jak jsem pracovala s odbornou literaturou. Zároveň je v ní uvedeno, jak jsem postupovala při úpravě básní na základě poznatků z odborné literatury a získaných zpětných vazeb. Příloha obsahuje také malý poetický slovníček, jež jsem vytvořila na základě odborné literatury.

Metodika

Postup práce

Po sepsání básní jsem vybrala ty texty, které jsem chtěla použít ve své sbírce a poté jsem je do sbírky seřadila. Odbornou literaturu jsem studovala až poté. Na jejím základě jsem básně upravovala a hledala jsem různé tropy a figury ve svých textech.

Práce s literaturou

Po samotném sepsání svých básní jsem se věnovala práci s odbornou literaturou a to hlavně o teorii literatury a poetických pojmech. Nejprve jsem hledala příručky o tom, jak správně psát básnické texty. Začala jsem přečtením knihy J. Zábrany: Jak se dělá báseň, ale o technikách psaní básní jsem se z ní dozvěděla jen málo. Kniha Jak se dělá báseň pojednává o tvorbě básní podle šestice proslulých básníků, jako Jiří Kolář nebo E. A. Poe.

Následně jsem přistoupila ke studiu literární teorie. Čerpala jsem ze tří zdrojů – Robert Kolár: Teorie literatury, učebnice pro střední školy; Vladimír Prokop: Teorie literatury; Josef Brukner a Jiří Filip: Větší poetický slovník. V nich jsem našla různé literární pojmy a jejich definice, které se daly dobře využít při tvorbě básní. Tyto pojmy byly velice důležité pro to, abych pochopila různé principy tvorby básnických textů.

Poté jsem se pomocí nově získaných informací pokusila básně upravit a na základě konzultace s vedoucím práce jsem se rozhodla, že své texty podrobím kritické reflexi a zkusím v nich hledat některé z nejméně frekventovaných termínů. U některých básní jsem se pokusila o interpretaci. Z pojmů, které jsem použila i ve svých básních nebo jsou v básnických textech často používány, jsem sestavila malý poetický slovíček, který najdete v příloze.

Nepracovala jsem jen s odbornou literaturou, ale i s díly jiných básníků, abych se jimi inspirovala. S touto literaturou jsem pracovala na rozdíl od odborné literatury ještě před sepsáním básní. Zajímal mne hlavně způsob psaní. Přečetla jsem díla Ivana Diviše, Viktora Dyka a Ivana Blatného. Nejvíce mě však zaujal J. H. Krchovský. Jeho básně ve sbírce Já už chci domů jsou často ponuré, ale přesto humorné. Pokusila jsem se tento styl použít, ale nepodařilo se mi spojit onu ponouřou atmosféru s humorem. Místo toho vznikly básně podle zpětných vazeb smutné nebo někdy až depresivní (např. básně Nočním městem nebo Když vychází láska).

Úprava textů na základě zpětných vazeb

Básně jsem upravovala na základě získaných zpětných vazeb. Zpětnou vazbu jsem dostala od některých rodinných příslušníků a od absolventky Literární akademie Bc. Anny Štičkové. Zpětné vazby jak od rodinných příslušníků, tak od Bc. Štičkové se hodně zaměřily na rytmus, který se v mých textech často opakoval, díky tomu vznikla například báseň Nočním městem. Další součástí cenné zpětné vazby od Bc. Štičkové byl jazyk. Často jsem se snažila o spisovný jazyk, ale po chvíli zkoušení se mi povedlo v některých básních použít i obecnou češtinu či hovorové výrazy. Při úpravě textů mi také samozřejmě pomohly i odborné poetické příručky.

Ukázka básní se zvýrazněnými figurami:

Opuštěná zahrada

Tento tajemný kousíček světa -*epiteton*

Opustil čas a ukázala léta.

Léta, co mījela bez povšimnutí,

co krásnou zahradu zastárnout nutí.

Co byl kdysi dům, se změnilo v prach,

Zahradu nadobro opustil strach.

Na suché jabloni, zatíží jablka

pár proschlých větví, i jabloň je zamklá.

Tráva se prodrala do každé píďě, -*personifikace*

břečťan se pne po staré svídě.

Na co ta zahrada na všechno vzpomíná,

když z velké budovy zbyl jen kus komína.

Labuť

Na jezeře křídla zdvihá

ladná, krásná, čistě bílá. -*inverze*

Hladina se jemně zčeří,

když dotkne se jí bílé peří.

Bílá zář ji obepíná,

vodní vílu připomíná.

Když veliké zlaté slunce

pustí hor zubatou linku, (-*Metafora*)

lidem už se krátí chvíle,

pokojného odpočinku.

(z básně Ráno)

Odcházím spát, tak buďte tiše, (-*Eufemismus*)

možná vás uvidím zas někdy příště.

(z básně Smrt)

Zkus se cítit někým jiným,

Zkus se cítit výjimečným. -*Anafora*

Vždyť fantazie zachrání tě,

projdi se světem bezpečným.

(z básně Někým jiným)

Rozbor básně:

Smrt

Odcházím spát, tak buďte tiše,
možná vás uvidím zas někdy příště.
Ted' už však vážně musím jít spát,
nechám si o vás možná i zdát.
Však já nic nechci, všechno už mám,
je toho hodně, vše vám to dám.
Odcházím s nadějí, že svět bude lepší,
až zase zmokneme po suchém dešti. -*Oxymorón*
Zavírám oči, tak dobrou noc,
na můj život toho bylo moc.
Odcházím a vím, že budu vám scházet
však na hrob nesmíte mi květiny házet.
Chci zemřít v klidu a bez cizího smutku,
bylo to hezké, věřte mi, vskutku.
Odcházím, já naposledy se loučím,
v krupějích slz já šaty své smočím.
Hrob ze zlata já nechci si stavět,
ani nestihl jsem vám vše povyprávět.
Odcházím a vím, že to byl dobrý svět,
však vězte, že já nevrátím se hned.
Na hrob si nechám snad nápis dát,
že se mi dnes chtělo jen hrozně spát...

Lyrickým vypravěčem je v této básni někdo, kdo umírá. Přes to, že se mu bude stýskat po tomto světě, po jeho blízkých, odchází rád. Nechce, aby byl někdo z jeho smrti nešťastný, protože věří, že odchází na lepší místo. Smrt vnímá jen jako poklidný spánek. Mluví k někomu, koho má rád, k někomu, kdo mu bude chybět. Věřící, že smrt není nic špatného, že to ještě není konec.

Tato báseň byla také inspirována J. H. Krchovským. Je sice smutná a ponurá, ale také trochu odlehčující. Věřící, že smrt není nic špatného, že to ještě není konec.

Závěr

Mým hlavním cílem bylo vytvořit sbírku vlastních básní a něco se dozvědět o tvorbě básní i o samotné poezii. Během své práce jsem proto věnovala pozornost i odborné literatuře zabývající se tvorbou básní a teorií poezie. Tato část práce mne nijak nezaujala.

Práce s literaturou

Díky práci s odbornou literaturou se změnil můj pohled na psaní básní i na poezii samotnou. Přesto, že jsem o teorii poezie nebo odborných pojmech při psaní svých básní nic nevěděla, našla jsem ve svých textech použitých dost poetických forem. Při změně stylu psaní básnických textů mi ale odborná literatura v ničem nepomohla.

Díky práci s díly jiných básníků jsem zjistila, že každý básník má svůj vlastní styl psaní textů. Při psaní svých básní mi velice pomohla inspirace J. H. Krchovským.

Autorské čtení

Uspořádala jsem autorské čtení s rodinou a přáteli, které se konalo 29. září 2018. Účastnilo se jej kolem 25 osob.

Bohužel se mi nepovedlo splnit jeden z mých vedlejších cílů, a to vydání vlastní básnické sbírky.

Ačkoli druhou částí práce bylo samotné sepsání básní, které mě bavilo mnohem více, došla jsem k závěru, že psaní básní mě nebaví a nezajímá tolik, jak jsem očekávala a že se tomuto tématu v budoucnu už nechci věnovat. Přesto jsem ráda, že jsem se něco nového dozvěděla o teorii literatury, o tvorbě básní, o různých stylech psaní básní a seznámila se s několika inspirativními básníky.

Literatura

Odborná literatura:

Kolár, Robert. Teorie literatury, učebnice pro střední školy. Nakladatelství Fraus, Plzeň 2014. ISBN 978-80-7238-926-1

Prokop, Vladimír. Teorie literatury aneb Několik praktických slovníčků literárních pojmů. O. K. - Soft, Karlovy vary 2008.

Brukner, Josef a Filip, Jiří. Větší poetický slovník. Československý spisovatel, Praha 1968.

Literatura krásná:

J. H. Krchovský. Já už chci domů. Host, Brno 2015.

J. H. Krchovský. Básně sebrané. Host, Brno 2010.

Dyk, Viktor. Devátá vlna. SNKLHU, Praha 1961.

Diviš, Ivan. Kateřina Rynglová. Triáda, Praha 1996.

Blatný, Ivan. Stará bydliště. Druhé město, Brno 2014.

Zábrana, Jan. Jak se dělá báseň. Mladá fronta, Praha 1999. ISBN 80-204-0793-6

Příloha

Básník

Svémi city plní řádky,
než se z kouzelného světa,
vrátí sem k nám ze snů zpátky,
do světa lží, tmy i světla.

Se hvězdami rád si hrává
za dne i za černé noci.
Na oblacích ve dně spává,
své sny trousí v dlouhých krocích.

Housle

Co ve svém dřevě skrývají,
pak lidem smyčcem zpívají.
Co všechno už zažily,
příběh, jež struny svírají.

Smyčec dlouhé tóny brousí,
srdce k sobě hudbou zvou si.
Věrné jsou jen jedinému,
kdo je ve svém pouzdře nosí.

Saxofon

Tance, zpěvu, popíjení
jsem si užil víc, než dost.
Jsem rád, že dnes večer jsem byl
Kovaříkův vděčný host.
Raději jdu bez loučení,
ještě by mě přesvědčil
a jen párkrát bych se napil
domů se už nevrátil.

Noc je tichá, sametová,
na sto mil bych slyšel vzdech.
ulice jsou v noci klidné,
ne jak v nudných rušných dnech.
Vydal jsem se... asi domů,
prostě rovnou za nosem.
Žlutá světla stále ruší
svým komářím chaosem.

Zdáli náhle uslyším zvuk,
ladný, táhlý, svobodný.
Někdo saxofonu klapky tlačí,
topím se v tónech lahodných.
Nechci ho vidět, radši myslím,
že tóny jsou nehmotné.
Raději si představuji,
že hrají ulice samotné.

Nočním městem

Nočním městem
rádi jezdí
osamělí občané.
V podchodu
či pod svitem hvězd
čekaj, jak to dopadne.

Těch pár lidí,
co se toulaj
ulicemi v tenhle čas,
když uvidí
stud ostatních,
žije se jim mnohem snáz.

Když vychází láska

Když láska vychází
za svitu měsíce,
pak chťiž už ovládá,
města i vesnice.

Páry se pomalu
vracejí domů,
hloupě se hádají,
kdo srdce dá komu.

Já stojím tu sama
s rukama v kapsách,
topím se v iluzi
milostných představ.

Lež

Když jste smutní, zavoláte
přátele, co máte.
Ve trojici bavíte se,
vždyť tyhle lidi znáte.

Když se stane, že jste sami,
když přátelům voláte.
Teprve pak už vám dojde,
že nikoho nemáte.

Šeredná

Když nikdy nejste,
kým chcete být,
věřte mi to, už je marné
po krásné tváři dále snít.

Říkat vtipy,
usmívat se.
Hlavně ať to nevidí.
Vždyť od malička přáli jste si
překrásný svět bez lidí.

Někým jiným

Zkus se cítit někým jiným,
Zkus se cítit výjimečným.
Vždyť fantazie zachrání tě,
projdi se světem bezpečným.

Odděl se od reality,
snazší je teď býti sám.
Jen se prosím dobře připrav,
až se vrátíš zpátky k nám.

Zbytečné a smutné není,
aby svět byl krásný chtít.
Představujem si ho jinak,
nic není tak, jak má být.

Sebevrah

Je to ale slastný pocit
utáhnout si vlastní smyčku.
Sám v lese za temné noci
chystám si poslední hříčku.

Před očima život běží
a tisíce důvodů.
Odolám už jenom stěží,
já zakusím svobodu.

Konečně se osvobodím
od okovů svědomí.
Tolik hříchů, já s tím končím,
nikdo se to nedoví.

Starý bača

Každý ví, že tam,
kde se krávy pojí,
že tu zrána v kopcích
starý bača chodí.

Osamělý šťastný
se toulá horskou strání.
A svou starou hůl teď
svírá pevně v dlani.

Dnes jde jen on, bez psa,
bez ovcí i bez krav.
Přišel se rozloučit,
S každým stéblem trav.

Ztvrdlá dlaň je prázdná,
hůl odnesla voda.
Nelitoval toho,
nebyla to škoda.

U malé studánky

U malé studánky
ukryté v rákosí
chodí pít srnky,
tím oblohu prosí.

Na černé hladině
ze zrcadlí nebe,
Les chodí v hlubině
hledat sám sebe.

Sama v lese

Sama v lese, mihl se stín,
tam dívka krásná, líbezná.
Dlouho čeká, až setká se s ním,
je krásnější než princezna.

Stále čeká, stále sama,
pod hvězdami o něm sní.
Už otvírá se zlatá brána,
to znamená, že je s ní.

Mezi jabloněmi

Jen já sám se toulám
za tepla i chladu
a jen ji vyhlížím
v jabloňovém sadu.

Jednou jsem tudy šel
vedla tu má cesta
ten den jsem si myslel,
že mě snad Bůh trestá.

Zaslechl své jméno
v sadu ona stála
Nemluvila se mnou,
jen se tiše smála.

Zavolať jsem na ni
ukázala k jihu
nervózně jsem vydech
a otočil se v klidu.

Já ohlédnul se zpátky,
trochu jsem se bál.
Nebylo však stopy,
že by tam kdo stál.

Smutná víla

Cos mi chtěla smutná vílo
dopijem a můžu jít,
stála jsi mě pětikilo
a kde bych měl další vzít .
Že jsem našel tvoji fotku
ve včerejších novinách
nevěřím, žes jedna z těch,
co svůj záměr předstírá
psala jsi tam, že jsi sama
abych ti hned zavolal,
pak sis se mnou povídala
já ti srdce otvíral .

Rozměnil jsem všechny drobný,
večer vyšel do ulic.
Potom v budce telefonní
hodně věci chtěl ti říct.
Že dnes lampy rozžihali
zase o pět minut dřív,
že se mi též někdy stýská
duše slábne v závějích.
Včera v noci někdo zvonil,
když jsem pořád nemoh spát
a když dveře otevírám
jen průvan se dovnitř vkrad.
Dnes spolu nakrátko utečem z osamění
nepijme na lásku, dejme si na umění.
Z chodníku smějí se kočičí hlavy,
bojím se, zas přijdou večerní zprávy

Víš, v noci sestoupí na střechu andělé,
budem si povídat lépe než v kostele.
Hlava je jako střep a pálí čím dál více
mluvím ti naproti z mé malé zpovědnice.

Z mostu padaj na koleje
útržky novin včerejších,
vítr krajem požene je
vždyť i on je chytřejší.
Ještě jsem se s tebou loučil,
ještě dobrou noc ti přál,
ve sluchátku bylo ticho,
nikdo víc se neozval.

Zamilování

Dnes v noci se mi zdálo
o tvém něžném hlase.
Co se to jen stalo?
Chci být s tebou zase.

Není už nic jiného,
po čem srdce touží.
Králi světa mého
má duše nyní slouží.

Možná, že jsme cvoci,
co se může stát.
Doufám, že dnes v noci,
se ti o mně bude zdát.

Pod mořskou hladinou

Pod mořskou hladinou
je jedno království,
s trojzubcem vládne mu
vousatý král.
Tam v černé hlubině
schován je palác,
král si tu v chodbách
s dcerami hrál.

Všechny ty princezny
brzy se ztratí,
rybářské sítě
je vyloví k nám.
Marně je hledali
jsou dávno u pláže,
král v moři zestárne,
zůstane sám.

Bylo či nebylo

Bylo či nebylo
veliké království,
král měl svou korunu,
i velké bohatství.
Žezlo si zapomněl
v skleněné vitríně,
jablka rozprodal
za dárky pro tchýně.

Měli tam princeznu
a velmi ošklivou,
toužící po lásce,
taky dost citlivou.
Dali ji drakovi,
měl prostě hlad.
Byl za ni vděčný
on princezny rád.

Sežehl jí vlasy,
však už nic víc.
Čekali až jí sem
princ půjde vstříc.
Když nikdo nepřišel,
šli domů oba,
princeznu přepadla
veliká zloba.
Holá je, bezvlasá,
ožehlá lehce,
takovou princeznu
už nikdo nechce.

Ráno

Na blankytné obloze
si beránci hrají,
další ráno kouzelné
se rozprostře v kraji.

Sluce z polí vykukuje,
krajem rozlévá se zář.
Kohouti už kokrhají,
ráno oni drží stráž.

Když veliké zlaté slunce
pustí hor zubatou linku,
lidem už se krátí chvíle,
pokojného odpočinku.

Brouček

Po tyrkysové obloze
plují bílé mráčky,
slunce k zpěvu vybízí
cvrlikavé ptáčky
Koukám z okna právě
co to leží v trávě,
pod kamínkovou věží
chroust na zádech leží.
Udiveně koukám
tam na toho chrousta.
Vždyť on si přece čte
moji knihu Prousta.
Nožičkama mrská
při obracení stránek,
pomáhá mu jemný
odpolední vánek.
Přečetl pár stránek...
... A pak ho přemoh spánek.

Smrt

Odcházím spát, tak buďte tiše,
možná vás uvidím zas někdy příště.
Ted' už však vážně musím jít spát,
nechám si o vás možná i zdát.
Však já nic nechci, všechno už mám,
je toho hodně, vše vám to dám.
Odcházím s nadějí, že svět bude lepší,
až zase zmokneme po suchém dešti.
Zavírám oči, tak dobrou noc,
na můj život toho bylo moc.
Odcházím a vím, že budu vám scházet
však na hrob nesmíte mi květiny házet.
Chci zemřít v klidu a bez cizího smutku,
bylo to hezké, věřte mi, vskutku.
Odcházím, já naposledy se loučím,
v krupějích slz já šaty své smočím.
Hrob ze zlata já nechci si stavět,
ani nestíhl jsem vám vše povyprávět.
Odcházím a vím, že to byl dobrý svět,
však vězte, že já nevrátím se hned.
Na hrob si nechám snad nápis dát,
že se mi dnes chtělo jen hrozně spát...

Poetický slovníček

Epiteton – básnický přívlastek, dává nebo zdůrazňuje nějakou vlastnost
-vlahý večer, bílý sníh

Přirovnání – přirovnání na základě shodných vlastností s jevem jiným
-oči jako poměnky

Paralelismus - kladení jevů volně vedle sebe
*Přihnali se tři mládenci k vysoké hoře,
na ní pták Velikán – hora nad horou*

Metafora – přenesení významu na základě podobnosti
-ledovec pleti tvojí

Personifikace (zosobnění) – přenesení lidských vlastností nebo činů na neživé objekty
-vítr o lásce šeptal, větev z akátu korunuje meluzínu

Metonymie – přenesení pojmenování na základě věcné souvislosti
-posloucháme Mozarta (ne osobu, ale jeho hudbu)

Eufemismus – zjemnění výrazu
-odešel, zesnul, vydechnul naposled

Hyperbola – nadsázka nebo zveličení
-její přejíjí, les komínů, přišlo snad milión dopisů

Oxymorón – spojení významově protikladných slov
-chodí jako živá mrtvola, ztrhané struny zvuk

Alegorie – jinotaj, utajení skutečného obsahu (například v bajkách)

Anafora – opakování slov na začátcích veršů
*Bůh plní kapsy, stodoly
bůh pánům všechno dovolí!*

Epifora – opakování slov na koncích veršů
*Hvězdy na mě stříkly slavičím zpěvem.
Pamatuješ na tmu se slavičím zpěvem?*

Epanastrofa – stejné slovo na konci jednoho a na začátku druhého verše
*Jestli nad ním nezamáváš křídlem,
křídlem hřímajícím jako hromy.*

Apostrofa – oslovení
*-Chtěl bych vás najít, slečno má drahá,
chtěl bych vás najít na silnici.*

Inverze – změnění slovosledu
-strašný lesů pán, všech sedm milovat nás máš

Záměr profilové práce

Profilová práce bude zaměřená na literaturu, konkrétně poezii. Budu se zajímat o způsoby psaní a tvorby básní, jejich typy a teorii poezie jako jsou tropy a formy. Hlavním výstupem bude sbírka mých vlastních básní, která bude k dispozici ve školní knihovně. Básně ve sbírce budou doplněny mou malbou akvarelem. Tuto sbírku jsem začala vytvářet již na začátku minulého roku, mým cílem je ji dokončit a seznámit se s teorií poezie. Dále vytvořím sborník pojednávající o básních a jejich tvorbě.